

Lunds Universitet
Sociologiska institutionen



Det fria resandets drivkrafter i senmodern tid

En kvalitativ studie om resenärers långtidsresande och deras subjektiva upplevelser om resandets betydelse för identitetsskapande.

Författare: Ewelina Lilja

Kandidatuppsats: SOCK01, 15hp

Internet

Vårterminen 2014

Handledare: Birgitta Ericson

Abstrakt

Författare: Ewelina Lilja Ericsson

Titel: Det fria resandets drivkrafter i senmodern tid

En kvalitativ studie om 11 resenärers långtidsresande och deras subjektiva upplevelser om resandets betydelse för identitetsskapande.

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 HP

Internet

Handledare: Birgitta Ericson

Sociologiska institutionen, VT-2014

Problem/Bakgrund: I reklamens värld kan man få en glimt över den senmoderna epoken. Lockelsen till enkelheten med innebörden att komma bort från vardagen skildras i Volvo XC60 reklamfilm med den kända låttiteln ”Leave this World Behind” väckte intresset för resandet som sociologiskt fenomen.

Syfte: Studiens syfte avser att undersöka vilka drivkrafter och motiv som ligger till grund till varför unga vuxna resenärer ägnar sig åt det fria resandet i form av backpacking och långtidsresande. På vilket vis yttrar sig identitetsskapandet och meningsfullhet hos dessa resenärer.

Utgångspunkter: Uppsatsens resultat grundas på 11 resenärers subjektiva upplevelser om sitt resande, därav den kvalitativa metoden med semistrukturerade intervjuer. 6 av dessa har varit samtal via Skype, 3 intervjuer har varit via en chattfunktion på G-mail.com och 2 av intervjuerna utgjordes av personliga möten. Den teoretiska anknytningen grundar sig Anthony Giddens resonemang om självidentiteten i den senmoderna epoken samt Erving Goffman och hans dramaturgiska perspektiv om hur individens framträdande i relation till andra resenärer bidrar till identifieringsprocessen.

Resultat/Slutsatser: Friheten, att leva i nuet och längtan att uppleva det unika är resans tre huvudpelare. Under resans förlopp passerar individen övergångar då intervjupersonerna upplever en enorm personlig utveckling. Självförverkligandet blir en viktig del och förklaras genom den reflexiva identitetens tillvaro i en senmodern tid. Erfarenheten hos resenärerna leder till strävan efter svårare resmål. I gemenskap med andra befästs intervjupersoners självidentitet.

Nyckelord: Backpacking, långtidsresande, frihet, reflexiv identitet, roll, senmodernitet, självförverkligande.

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
1 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte	4
1.2.1 Frågeställning.....	5
1.3 Begreppsdefinition och avgränsning	5
2 Tidigare forskning	5
2.2 Resande som livsstil	5
2.3 Identitetens reflexiva förändring genom berättelse	6
3 Teori	7
3.1 Senmodernitetens karaktär	8
3.2 Reflexivt projekt	8
3.2.1 Reflexiv identitet – en livsbana.....	9
3.3.2 Den reflexiva identiteten och existencialistiska reflektioner.....	9
3.4 Framträdanden i vårt dagliga liv	9
3.4.1 Regioner- Jaget frontstage och backstage.....	10
3.4.2 Iscensättning och Jaget.....	10
3.4.3 Team.....	10
3.5 Teoridiskussion	11
4 Metod	11
4.1 Val av tillvägagångssätt	11
4.1.1 Förförståelse.....	12
4.2 Urval	12
4.2.1 Presentation av intervjupersoner.....	13
4.3 Etiska riktlinjer vid intervjuer	14
4.4 Intervjuförfarandet och samtalet	15
4.4.1 Transkribering.....	15
4.5 Reflektioner och eventuella problem	16
5 Resultat och Analys	16
5.1 Frihet som motiv och drivkraft	16
5.1.1 Vardag och Frihet.....	17
5.2 Äventyrets lockelser	18
5.2.1 Det unika äventyret och primitivitet- motsatt det moderna.....	19
5.3 Att leva i nuet- kontroll över tiden	20
5.3.1 Spontanitet och planering i relation till nuet.....	21
5.4 Oro och framtid- resan som tillflyktsort	22
5.5 Det fria resandet- en personlig expedition	23
5.5.1 Att bli sig själv- den reflexiva identiteten.....	25
6 Slutdiskussion och sammanfattning	26
6.1 Vidare forskning	28
7 Källförteckning	30
7.1 Tryckt litteratur och artiklar	30
7.2 Elektronisk källa	31
8 Bilaga Intervjuguide	32

1 Inledning

1.1 Bakgrund

”Leave this World Behind ” är sångtiteln och temat bakom Volvo XC60 reklamvideo. (<http://www.reklammusik.se/arkivet/10364/>). Precis som texten syftar på så speglar videon den upplevelsesökande resenären. Indikationen om att det är enkelt och möjligt att lämna världen bakom sig ett tag och känna sig fri är ett starkt signum. Det ”fria resandet”, upplevelseresan återfinns i den numera välkända backpackerresan. Resandets betydelse belyses i följande citat. *Den dag jag slutar resa är förmodligen samma dag som min begravningsentreprenör slår igen kistan (Peter)*. Det är det fria sättet att resa, backpacking och långtidsresandet som är i fokus för uppsatsen samt på vilket vis resandet i den senmoderna eran påverkar identitetsskapandet hos individer. Långtidsresande och det fria sättet handlar om att ”hitta sig själv” och att forma en identitet. Det påminner om pilgrimsresans sökande och kristliga identitetsformande. Enligt min tolkning av beskrivningar om resandet i *Turismens historia* kan det fria resandet inom backpacking och långtidsresande att härleda till pilgrimsresan under Antiken. Pilgrimsresan handlade förr i tiden (333-1500 e Kr) om att göra botgöring och bli en bättre människa. En pilgrimsresa innebar en mental och fysisk resa som skiljer sig utöver den ”vanliga” resan (Thomas Blom & Mats Nilsson, 2005:78). Under medeltiden fanns det även resande som var inriktat mot upptäckter, kunskapssökande och orienterad mot att söka handelspartners (ibid: 30f). Även om det är svårt att upptäcka nya platser i en globaliserad tid, så är det viktigt för intervjupersonerna att hitta äventyret och orörda platser så långt borta från massturismen som möjligt. Fenomenet behandlas utifrån ett socialpsykologiskt perspektiv då det är individens subjektiva tankar som skildras i uppsatsen. Den metodologiska ansatsen är kvalitativ med semistrukturerade intervjuer för att lyfta fram det viktiga i deras livsvärld.

1.2 Syfte

Studiens syfte avser att undersöka på vilket eller vilka sätt det är tilldragande att backpacka samt hur det fria resandet bidrar till identitets- och meningsskapande i en individualistisk och globaliserad värld som utgör den senmoderna eran.

1.2.1 Frågeställning

Vilka drivkrafter och motiv är det som skapar den resanda som existerar hos unga vuxna resenärer (backpacker/fria resenärer) och hur kan resandet bidra till identitetsskapande hos resenärerna i en senmodern tid?

1.3 Begreppsdefinition och avgränsning

Backpacker, den fria resenären, långtidsresenär, det går att definiera backpacking och backpackern på flera olika vis vilket även tidigare forskning illustrerar, inte minst i Scott A Cohens artikel *”Travel as a Way of Lifestyle”*. För denna studie kommer begreppet ”den fria resenären” eller ”det fria resandet” användas i kombination med backpacker och backpacking samt långtidsresenär. Benämningen av det fria resandet innefattar även en lust att distansera sig från den traditionella ryggsäcksturisten, då detta har blivit mer eller mindre avancerat charterresande. Resenären i det här fallet är fri för att hon eller han rör sig självständigt och planeringen av resorna är genomförda helt på egen hand. I min studie har det empiriska materialet baserats på mer ”erfarna” resenärer. En gemensam nämnare för dessa resenärer är att de är långtidsresenärer. En del lutar något mer åt traditionella backpackers medan andra har tagit ett steg längre ut på skalan och kan inte identifiera sig som en traditionell backpacker. Begreppet resenär kommer även att användas som benämning på individerna. För denna studie innebär långtidsresande att resenärerna har varit ute och rest minst 3 månader i ett sträck.

2 Tidigare forskning

Det finns en hel del forskning om det sociala fenomenet backpacking och resande. Nedan presenteras endast ett urval av forskningsartiklar som berör mitt ämnesval. Mitt resultat riktar sig mot en hel del gemensamma upplevelser om att leva i nuet, frihetskänslan att resa, identitetsskapande och personlig utveckling. De artiklar som valts ut är bidrag som på något vis bidrar till att belysa och ge klarhet till hur identitetsskapandet formas genom mänskliga möten och genom att distansera sig från vardagen hemma. Det är några av de drivkrafter som motiverar långtidsresande och backpacking.

2.2 Resande som livsstil

Cohen presenterar en empirisk studie som för första gången presenterar konceptet resandet som livsstil som även en inblick i hur den kan se ut över ett tidsperspektiv där resenären blir allt mer de-differentierad från vardagen (2011: 1551). ”*Lifestyle Travellers*” som är ett de-differentierat fenomen inom backpackerturismen innebär att utövarna har tagit ett avstamp från backpackerkulturen. Cohen beskriver hur backpackers formar sitt liv genom backpacking. Resandet är ett sätt att leva och har blivit en normalitet snarare än ett avbrott från verkligheten hemma (Cohen, 2011:1 550). Denna uppsats, i likhet med Cohens, fångar upp backpacking som ett fenomen där vissa resenärer väljer att göra resandet till en karriär. Camille O ‘Reillys artikel “*From drifter to mainstream Backpacker*” tar upp att backpackeresor blir allt vanligare, framförallt i Asien och Australien, vilket kan förklaras av globaliseringen i det postmoderna samhället. (O’Reilly använder begreppet postmodern, min studie använder senmodern. Denna uppsats avser inte diskutera skillnaden mellan dessa). Även om backpacking förlorat en del av äventyrligheten så kan individen med rätt presentation fortfarande uppleva en viss status (O ‘Reilly, 2006:1014). Dessa två ovan, nyss nämnda artiklar berör två viktiga utgångspunkter i min uppsats vilket gör dem ytterst relevanta. Dels genom att betrakta det fria resandet som ett avbrott från vardagen och dels genom att det förklaras utifrån ett senmodernistiskt synsätt. Äventyrligheten är en stark drivkraft hos resenärerna vilket de upplever både genom att ständigt söka sig till svårare platser men även genom att försvåra resandets framfart genom att cykla eller paddla.

2.3 Identitetens reflexiva förändring genom berättelse

En annan intressant forskningsartikel handlar om berättandebehovet av självförändring i en senmodern tid, av Chaim Noy. Han menar att backpackers är ”performers” och att man genom historieberättandet skapar en självförändring när man lyssnar på berättelser pga. att då framträdanden kan ses som sociala event vilket leder till att backpackers därmed intar en önskvärd identitet (Noy, 2004:115). Vidare beskriver Noy att de resande behöver en publik för att meningsfullt uppleva en självförändring (ibid:116). Trots att Noy har avgränsat sin studie till israeliska backpackers är hans artiklar intressanta eftersom min studie tar upp resenärernas självförverkligande och hur resenärerna intar en roll i möten med andra resenärer. I ”*the global Nomad*” kap 5 av Cohen framställs en intressant studie om backpackerkulturen i relation till den moderna omvärldens reflexivitet. Han förhåller

sig till begrepp som bl.a. "Rites of passage" och autencitet och han ifrågasätter att "driftern" inte längre finns kvar i modern tid (Cohen, 2010). Termen identitetens reflexivitet är ett centralt begrepp i min studie. Sociologen Erika Andersson-Cederlund, Erika presenterar i sin avhandling *"Det extraordinäras lockelse"* en beskrivning av det individuella resandet. Bildernas berättande och betydelse hamnar i fokus i hennes studie. Syftet med avhandlingen var att visa på hur det extraordinära konstrueras i social interaktion samt hur upplevelsen kan ha en inneboende konflikt (1999:195). Min uppsats delar vissa av Andersson Cederlunds resultat när det gäller begrepp som frihet och strävan efter just det extraordinära. En annan sociolog som forskat inom ämnesområdet backpacking är Torun Eldsrud. I hennes verk *"Taking Time and Making Journeys"* tar ett kapitel upp om kvinnliga resenärers uppfattning om begreppet tid och hur resandet blir ett sätt att kontrollera tiden (2004:34). Artiklarna sammansmälter senare hur resenärerna tar sin tid i sökandet efter det självvalda utrymmet. Tiden som transporten tar från plats A till B inbegriper resenärernas status och äventyrlighet där det lutar åt att resandet börjar återgå till ett mer primitivt sätt att resa (ibid:36). Begreppen frihet och nuet som nämns i ovan artiklar är viktiga inslag i denna uppsats. Det empiriska materialet till denna uppsats visar på konsensus om att frihet upplevs i kontrast till vardagen samt att resan inbjuder till en möjlighet att släppa stress och uppleva nuet vilket motiverar valet av dessa artiklar. Då det redan finns en del forskning angående fenomenet om identitetsskapandet under resandet i global tid så ger min undersökning ytterligare en inblick i en resenärs vardag och subjektiva tankar om sitt resande och hur det bidrar till identitetsskapande. I många fall bekräftas tidigare bidrag till forskningen och hur identifieringsprocessen hos resenärer ser ut samt vilken inverkan det har på individerna som utför resan. Det empiriska materialet i denna uppsats tillför mer information om individens existentiella reflektioner med förklaringar till senmodernitet.

3 Teori

I min studie utgår jag från perspektivet symbolisk interaktionism. Fokus inom perspektivet handlar om hur samspelet mellan människor ser ut i vardagliga situationer (Giddens, 1991:49). Sociologen Anthony Giddens och hans verk *Modernitet och självidentitet: Självet och samhället i den senmoderna epoken* bidrar

till den teoretiska stommen i uppsatsen. Giddens teori om identiteten som ett reflexivt projekt ger flera infallsvinklar till att förklara fenomenet backpacking och det fria resandet. Genom att utgå från senmodernitetens villkor och en allt mer individualiserad miljö går det att förstå resenärens drivkrafter och frihetssökande. En annan sociolog som jag använder mig av är Erving Goffman och hans dramaturgiska perspektiv med verket *Jaget och maskerna: En studie i vardagslivets dramatik*. Goffman kompletterar Giddens genom hans klagörande för mötets och interaktionens betydelse för identitets- och meningskapandeprocessen under resans gång.

3.1 Senmodernitetens karaktär

Den senmoderna epoken beskriver Giddens som reflexiv. Det handlar om en högre medvetandenivå och att den kunskap man förvärvar konstitueras. (Giddens, 1991:23). Det som framförallt skiljer traditionella/förmoderna samhällen är att moderniteten är av dynamisk karaktär och organisering sker över tid och rum samt att sociala förändringar sker snabbare (ibid:25). Att leva i ett senmodernt samhälle innebär att leva i ett risksamhälle där det finns mängder med möjligheter, positiva som negativa och som människan måste ta ställning till individuellt och globalt (ibid: 40).

3.2 Reflexivt projekt

Giddens menar att modernitetens reflexivitet finns invävd i människors identitet. Självet blir till ett *reflexivt projekt* som innehåller viktiga övergångar i en individs liv. Övergångarna kallar Giddens för "*rites of passage*". Det innebär att individen själv måste utforska och skapa sitt liv, till skillnad från traditionella samhällen där individens övergångar mer eller mindre var oförändrade och livet redan var utstakad på förväg från generation till generation (ibid:45). Det reflexivt globala samhället och de terapiformer som existerar är enligt Giddens ett uttryck för den förändring som skett och banar även väg för en *självförverkligande process*. Den senmoderna tiden erbjuder en mängd svåra val samtidigt väldigt lite stöd i hur man ska göra sina val vilket genererar konsekvenser (ibid:101). Resenärens långtidsresande kan i vår samtid ses som en del av individens reflexiva projekt och en del av självförverkligandets process. När individen bryter sig loss från det förflutna så öppnas det helt enkelt upp en mängd nya möjligheter, något som förstärks av resandet. Senmoderniteten innebär att individen kan hitta olika sätt att leva även inom backpacker och resandevärlden.

3.2.1 Reflexiv identitet – en livsbana

Den reflexiva konstitueringen påverkar individens självidentitet och skapar en bana för individen. Idag lever individen i en biografi som är reflexivt organiserad av intryck där det finns flera möjliga liv att leva. Individen behöver dagligen besvara frågor som t.ex. ”Hur ska jag uppträda?” (ibid:23f). Den grundläggande tilliten individen får från barndomen anser Giddens vara en avgörande faktor för hur individen går vidare med sina vardagliga aktiviteter (ibid:49ff). Giddens citerar Goffman ”nästan varje aktivitet som individen nu utför med lätthet var en gång i tiden en mödosam kraftansträngning”, att en individ uppträder obehindrad beror på lång erfarenhet av konfrontation av hot och möjligheter (ibid:72). Motiven till varför man agerar på ett visst sätt är en del av den reflexiva övervakningen av handlingar. Giddens beskriver att motivation ska ses som ett underliggande känslotillstånd som involverar både omedvetna och medvetna ingivelser. Enligt Giddens är också motiv något som föds ur ångest och de läroprocesser som känslan av *ontologisk trygghet* skapas (ibid:80).

3.3.2 Den reflexiva identiteten och existencialistiska reflektioner

Giddens diskuterar även existentiella frågor som berör individens identitet och dess utveckling. Genom att individen utför aktiviteter i vardagslivet så besvaras frågan om människans existens. Att acceptera tillvaron innebär att kunna gå vidare i livet (ibid:62). Individens självidentitet kräver en reflexiv medvetenhet. Vilket innefattar att självidentiteten är något som vanemässigt behöver produceras och bevaras genom reflexiva handlingar. Giddens skriver, ”självidentitet är självet så som det reflexivt uppfattas av personen utifrån hans eller hennes biografi” (Ibid:68). Självidentitet är kopplad till den berättelse vi skapar och för att kunna ha en känsla av vem vi är behöver vi ha en uppfattning om hur vi blivit det vi är och vart vi är på väg (ibid:70).

3.4 Framträdanden i vårt dagliga liv

Den andra sociologen som figurerar i uppsatsen är Goffman med hans dramaturgiska perspektiv. Goffman studerade likt Giddens hur identiteten formas. Individens framträdande, d.v.s. den samlade aktiviteten syftar till att på något sätt influera någon av de andra aktörerna (Goffman, 1959:23). I framträdandet använder sig individen av en *fasad*, omedvetet eller valfritt, i sitt rollarbete. För att interaktionen eller aktiviteten ska bli meningsfull för andra individer så behöver individen mobilisera framträdandet

och forma det som hon/han vill ge sken av (ibid:35). Resenärerna i studien ser resan som en personlig expedition, resan blir en väg att vandra för att hitta sig själv. Precis som tidigare nämnt är det en del av identitetens reflexiva projekt. När resenärerna formar sina identiteter sker detta i framträdandet gentemot andra resenärer vilket gör att Goffmans teori om roller och framträdanden ger ytterligare en dimension till fenomenet. Goffman talar om att det finns ett stratifieringssystem och att det finns en strävan att klättra upp för stegen (ibid: 40). Detta är någonting som intervjupersonerna gör i mötet med andra resande då de försöker upprätthålla en speciell definition av situationen, d.v.s. rollen som äventyrlig resenär, eftersom allt svårare resmål eftersträvas.

3.4.1 Regioner- Jaget frontstage och backstage

Goffman talar om framträdandet i termer av *frontstage* och *backstage*. Den främre regionen kallas frontstage, det är där individen eller teamet utför framträdanden i sammanslutning eller inför andra människor. Den bakre regionen- backstage definierar Goffman som en plats anslutet till ett särskilt framträdande. Det är när individen befinner sig i de bakre kulisserna som individen kan tänka över sitt framträdande och vara fullt öppen, slappna av och ta av sig skådespelets mask (ibid:100ff). Det är ensamtiden i den bakre regionen som bidrar till att resenärerna kan begrunda sitt framträdande och skepnaden av identiteten tar form.

3.4.2 Iscensättning och Jaget

Jaget betraktas dels som den agerande och dels som en rollgestalt. Goffman beskriver att jaget är en produkt på en scen som spelas upp. Den dramaturgiska rollen av en resenär som utför sitt dagliga skådespel bidrar till det som Giddens kallar reflexiv identitet. Identiteten förändras och skapas i relation till andra människor, inträdet i rollen bidrar till individens förändringsprojekt. T.ex. så går individen från att vara nybörjarresenär till en mer erfaren sådan. Även Goffman likt Giddens, beskriver individens föränderlighet då de omfamnar möjligheterna i upplevelsen att lära sig en roll (jfr ibid: 218f).

3.4.3 Team

Team handlar om en grupp individer som utför ett framträdande tillsammans. Teammedlemmarna är ömsesidigt beroende av varandra och genom att överbrygga

strukturella eller sociala klyftor utgör gruppen en sammanhållande funktion. För att upprätthålla den givna *definitionen av situationen* så krävs det att teamet samarbetar inför publiken. De är alla, som Goffman uttrycker medbrottslingar till upprätthållandet av en särskild framställning av en viss situation (ibid:77). Resenärerna skapar bilden av en backpacker/långtidsresenär tillsammans, t.ex. försöker de återskapa en bild av den äventyrliga resan och vad som är en ”riktig” eller ”äkta” resenär. Det är också i grupp med andra individer som jaget kommer i kontakt med *self-distantiation*. Begreppet är en benämning för en process varigenom en person kommer att känna sig främmande för sig själv (ibid:76). Under framträdandets gång uppstår situationer där resenärerna inte känner igen sig själva eftersom de spelat en roll för mycket.

3.5 Teoridiskussion

Giddens och Goffmans olika teorier om identitetsskapande påminner på flera sätt om varandra. Sammanfattningsvis bidrar Giddens teori om identitetens reflexivitet till grunden i uppsatsen. Goffmans dramaturgiska perspektiv med individens framträdande och inträde i rollen som backpacker/resenär figurerar i denna uppsats som ett komplement till Giddens mer senmoderna perspektiv på hur identiteten formas. I denna studie ses resan som en möjlighet att utforma sin egen identitet. Backpackerlivet är en vald livsstil och den reflexiva resenären kämpar dagligen med existentiella frågor. Hur resenären sedan bearbetar intryck sker således inte under framträdandet/det sociala samspelet utan det sker snarare bakom kulisserna.

4 Metod

I metodavsnittet presenteras hur uppsatsens förfarande gått tillväga och varför jag valt en kvalitativ metod. Den viktigaste delen utöver att introducera val av metod är att lyfta fram uppsatsens intervjudeltagare. Eftersom det är deras subjektiva reflektioner och livsvärld som analyseras är det bra att som läsare får en överblick om vilka de här personerna är.

4.1 Val av tillvägagångssätt

Uppsatsen är baserad på en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer. Meningen har varit att förstå individens subjektiva upplevelse om resandet samt på

vilket sätt resandet bidrar till identitetsskapande. Eftersom det är förståelseformen som är av intresse är en kvalitativ metod bäst då den fångar upp den kunskap och mening som krävs för att komma åt den inre upplevelsen hos intervjupersonerna (jfr Kvale, Steinar, 1997:17). Metoddelen präglas av symbolisk interaktionism och fenomenologi då de perspektiven är centrala element för att förstå hur identiteten konstrueras i senmodern tid. Fenomenologin som ansats är också betydande då den strävar efter att hitta den väsentliga strukturen av människans upplevelse och individens livsvärld (Johansson, Thomas & Lalander, Philip, 2010:70).

4.1.1 Förförståelse

Jag har alltid varit intresserad av resande och har själv gjort flera längre resor vilket är en del av bakgrunden till att vilja studera backpacking och resor som socialt fenomen. Att erfarenhetsmässigt vara bekant med ämnet hade både fördelar och nackdelar. Erfarenheten gjorde det lätt för mig att ta kontakt med okända personer och få igång samtalet vilket gynnade intervjuförfarandet. Nackdelen var att jag stundtals under vissa av intervjutillfällena upplevde svårigheter att ställa vidare frågor. Något som Pertti Alasuutari tar upp då han poängterar just bekymren med att ställa följdfrågor vid intervjuförfarandet om man som intervjuare har subjektiva tankar och erfarenheter om ämnet (1995:89). I en sådan situation löste jag det med att ta stöd från intervjuguiden och byta tema eller tillät att intervjun hade inslag av en kortare paus.

4.2 Urval

Vid valet av intervjupersoner har jag utgått från några kriterier för att avgränsa studien. Det första kriteriet är att resans längd måste varit minst 3 månader i rad. Alla intervjupersonerna måste ha gjort minst en backpackerresa. Det tredje kriteriet är att den senaste resan måste vara gjord inom de senaste 2 åren. Det fjärde kriteriet är att studien ska omfatta ”unga vuxna” i åldrarna 24-36”. Dock vill jag inte att åldern ska bli en avgörande faktor i uppsatsen då det handlar om identitetsskapande som är en ständigt pågående process, vilket Giddens diskuterar mycket i hans verk *Själv och samhället*, där identiteten framställs som ett reflexivt projekt. Jag ville även ha ett större åldersintervall än vad som kanske hör till vanligheterna då jag även är intresserad över hur identitetsskapandet kan skilja sig åt och variera över tid. Jag har valt att utgå från svenska resenärer. Antalet genomförda intervjuer är 11 stycken varav 3 av dessa har utförts via en chattfunktion på mejlsajten Gmail, 2 av dessa var

personliga möten, resterande 6 intervjuer genomfördes med Skype, samtliga med video. Jag har använt mig av olika sociala forum för att få tag i intervjupersoner. Dels har jag tagit kontakt med vänners bekanta via Facebook.se, dels har jag anmält mig på resesidan backpacking.se för att få kontakt med personer som skulle kunna tänka sig att ställa upp. Den tredje sökvägen är att jag aktivt varit i kontakt med personer som har haft olika resebloggar. Tillvägagångssättet som jag har fått tag i intervjupersoner är vad Trost kallar ett s.k. bekvämlighetsurval. Det innebär att man fångar upp de personer som man kan få tag i tills kvoten av antalet intervjupersoner är fylld (2005:120). Dock så kan jag nämna att det absolut inte var bekvämt att hitta personer, då det var både tidskrävande och svårt att få tag i folk.

4.2.1 Presentation av intervjupersoner

Linn – Hon är 24 år och föddes i Peru men har växt upp i Sverige. Har backpackat i Sydamerika och Sydostasien. Hoppade nyligen av sina journalistikstudier vid SU efter en av sina resor. Reste ingenstans när hon var yngre (bortsett från flyttresan till Sverige). Intervjudatum: 2014-03-13.

Jim- Han är 24 år och studerar vid Umeå Universitet men har ett års studieuppehåll och backpackar i Sydamerika. Han har varit på backpackerresor förut, bl.a. Australien och Centralamerika. Han befinner sig för tillfället i Colombia vid intervjuens gång. Intervjudatum: 2014-02-19.

Eva– Hon är 27 år gammal. Studerar just nu vid Stockholms Universitet. Eva har varvat studier, arbete och resandet. Reste mycket när hon var liten tillsammans med familjen. Har rest mest i Indien, Sydostasien, Australien och Nya Zeeland. Intervjudatum: 2014-03-06.

Adam- 26 år gammal, har precis fått jobb i Oslo som säljare. Högsta utbildning är gymnasiet 3 år. Reste ingenting när han var barn. Har inte bott i Sverige sen gymnasiet utan har rest runt och jobbat i Australien, Norge och London. Senaste backpackerresan var i USA då han paddlade kajak längs Mississippifloden. Intervjudatum: 2014-02-18.

Teo- 27 år gammal. Bor i Stavanger sedan 3,5 år tillbaka. Bor bara i Stavanger för att kunna tjäna mer pengar och resa. Arbetar heltid som Lastbilschaufför. Högsta utbildning är 3 år på gymnasiet. Har gjort flera backpackerresor, bl.a. USA, Sydostasien och Australien samt långfärdscyckling genom Afrika. Intervjudatum: 2014-03-15.

Sam- 29 år gammal. Yrkesutbildad mediasäljare men arbetar i annan bransch. Backpackat i Australien, Nya Zeeland, USA. Planerar en resa till Kanada. Rest mycket genom Europa när han var yngre. Intervjudatum: 2014-03-04.

Jan- 30 år gammal. Han är för tillfället arbetslös och nyss hemkommen från en lång resa. Har alltid hittat diverse jobb efter varje resa, t.ex., lagerarbete, IT-support eller flyttfirmor. Högsta utbildning är 3 år på gymnasiet. Jan reste mycket i Europa som barn. Har gjort flera backpackerresor, Asien, Sydamerika, USA, Sydostasien och Australien. Intervjudatum: 2014-03-05.

Emil- 33 år gammal. Arbetar dels som fotograf och har eget företag dels kör han taxi. Har universitetsutbildning inom grafisk formgivning 120p och 80p KY-utbildning. Han bor i Västervik och är nybliven sambo. Emil är van vid att resa då han både åkt på charterresor, fjällresor och ägnat en hel del tid åt friluftsliv. Har rest i alla världens hörn bl.a. Afrika, Sydamerika, Australien och Mellanöstern. Intervjudatum: 2014-03-09.

Mark- är 36 år. Lever ensam och växte upp i trygga familjeförhållanden med mor, far och en yngre syster. Arbetar för Volvo personvagnar och har varit anställd i 8 års tid i två olika omgångar. Finns ett stort reseintresse i familjen och det har blivit många bilresor i Europa. Har besökt 45 länder. Backpackat och cyklat i nästan alla världsdelar. Intervjudatum: 2012-03-12.

Leo- 36 år gammal, ensamstående utan barn. Har enligt honom själv inte någon vanlig "civilkarriär" då han satsat på resor och äventyr. Jobbar för tillfället som kriminalvårdare. Reste aldrig som liten. Har besökt 87 länder och är ute och reser nu. Han rest 50 % av sin tid de senaste 14 åren. Intervjudatum: 2014-03-10.

Peter- 29 år gammal. Han är ensamstående utan barn och bor i Göteborg. Högsta utbildning är teknisk ingenjörsutbildning vid Chalmers och jobbade som IT-konsult i 2,5 år. Reste mycket som liten. Cyklar nu genom Afrika. Intervjudatum: 2014-03-31.

4.3 Etiska riktlinjer vid intervjuer

Följande riktlinjer har samtliga intervjupersoner tagit del av i samband med intervjun. Samtliga har blivit *informerade* om uppsatsens ämnesområde och om frivilligheten till deltagandet. Samtliga har *samtyckt* till att delta i intervjun. Alla intervjupersonerna har även erbjudits *anonymitet* och deras riktiga namn har ersatts

med fiktiva sådana. Slutligen har de fått information om att samtalen enbart kommer *nyttjas* för uppsatsens ändamål (jfr Kvale, 1997:107f).

4.4 Intervjuförfarandet och samtalet

Eftersom att de flesta av mina intervjupersoner under tiden vid intervjuförfarandet var ute och reste eller var befann sig i en annan stad så har de flesta intervjuerna skett online via Skype eller Gmail. Samtliga intervjuer har pågått mellan 60-90 minuter, undantagsvis från 1 intervju som tog 30 min. Samtliga intervjuer genomfördes mellan 2014-02-18 och 2014-03-31. Till hjälp har jag använt en intervjuguide. Guiden delades in i olika teman där olika tänkbara drivkrafter blev rubriker för fenomenet som avsågs studeras. Även om guiden strukturerades tematiskt så var det viktigt att guiden inte skulle hämma det fria samtalet. Det fria samtalet uppmuntrades då intervjuerna inte var standardiserade utan flödet på samtalet och följdfrågorna kom i den ordning som den intervjuade tog upp ett visst ämne (Trost, 2005:19). Det viktiga med tematiseringen och guiden var att fungera som en trygghet för mig som uppsatsförfattare och att under intervjuerna få svar på de punkter och frågor som berörde frågeställningen (jfr, Svensson & Starrin, 1996:62). Varje intervju har inletts med en presentation av varandra, om uppsatsens ämnesområde samt om intervjuförfarandet. Inledningen till intervjuerna utgjordes av en del småprat för att få intervjupersonerna att känna sig mer bekväma i intervjusituationen. Under intervjuerna ställdes så öppna frågor som möjligt om intervjupersonens upplevelser om resandet. Genom att ställa öppna frågor som varför, hur, var och när ger man intervjupersonerna en bas att öppna upp sig ge en version av en speciell händelse, känsla eller erfarenhet vilket ger en bra grund för att förstå deras tankar och subjektiva upplevelse (Crang Mike & Cook, Ian 2007:69). Under intervjuerna har fokus varit att få informanterna att besvara frågor som är av relevans för studiens syfte då det är en del av rollen som intervjuare. Utöver det var det viktigt att lägga märke till tonläge, pauser och framför allt att lyssna utan att avbryta (Svensson & Starrin, 1996:65).

4.4.1 Transkribering

Alla intervjupersoner accepterade att intervjuerna spelades in. Alla samtalen transkriberades efter varje intervjutillfälle. Bandningen gjorde att fokus kunde tillhöra samtalet samt att det gick att bibehålla ögonkontakt istället för att fokusera på att göra

anteckningar. En viktig fördel som transkriberingen medförde tar bl.a. Sjöberg & Wästerfors upp, nämligen att det transkriberade materialet ger utökade möjligheter att kunna uppmärksamma nya tolkningar som annars lätt går förlorat (2008:172f).

4.5 Reflektioner och eventuella problem

Intervjuförfarandet har som tidigare nämnts varierat i sin utformning. Svårigheterna med chattfunktionen var att man inte fick med tonläge eller övrig naturlig mimik och gester som skulle kunna bidra till tolkningen av resultatet. Dock så la intervjupersonerna in vissa tecken kan likställas med ett naturligt möte. T.ex. extra många punkter vid pauser m.m. Andra svårigheter var att hålla en balans i sitt eget agerande, genom att inte låta förförståelsen eller egna värderingar leda samtalet för mycket. Det informerade samtycket skapade för min del även en viss tveksamhet då det var svårt att sätta gränser för hur mycket information som jag skulle lämna ut gällande uppsatsen syfte. Kvale skriver att om man ger för mycket information så kan det riskera att färga intervjupersonerna och deltagarna styrs in till ett visst svar (1997:107).

5 Resultat och Analys

Nedan presenteras de viktigaste och mest framträdande dragen från den kvalitativa empiriska studien om 11 resenärers subjektiva tankar och reflektioner om deras resande. Syftet är att förklara vilka drivkrafter och motiv som speglas i det fria resandet och hur identitetsskapandet tar form av resorna som individerna gjort och gör. Det empiriska materialet kommer att förklaras och vävas samman med Giddens teorier om självidentitet och modernitet samt Goffmans teori om sociala interaktioner i vardagslivet och dess betydelse för identitetsskapande.

5.1 Frihet som motiv och drivkraft

Mitt empiriska material redovisar att frihetsaspekten är ytterst relevant när intervjupersonerna reser. Det råder samstämmighet om friheten som en möjlighet till att välja vad som kommer ske härnäst. Det finns inga måsten som återfinns i vardagen hemma i Sverige. Friheten är en känsla av att vara här och nu och där samtliga beslut som fattas kommer från dig själv. Friheten är det annorlunda, det som separerar arbetet från resandet och ledigheten. Nästa citat belyser frihetens kontext; *Det är*

friheten, och att INTE jobba (...) Det är det här med att sköta sig själv. Inga måsten, mer än man kanske har ett slutdatum, man tar det som det kommer (Teo). Andra aspekter på friheten som tas upp är att en viss psykologisk press faller bort när de reser. Friheten innebär vad intervjupersonerna beskriver, att man slutar bry sig om det man tänker sig är samhällets och andras förväntningar på hur man ska leva som nästa citat visar; *Jag blir helt care free. Det är mycket psykologiskt som faller bort. Mycket av det inprogrammerade, alla sociala normer, mycket av det condition mind som faller bort (Adam).* Frihetskänslan innefattar även ett steg bort från beslutsfattande och mängden av möjligheter som den senmoderna tiden erbjuder. Att resa innebär för de resenärer som jag intervjuat innebär ett sätt att strukturera det sociala livet samtidigt som de vill förändra sin egen tillvaro (jfr, Giddens, 1991:32f).

5.1.1 Vardag och Frihet

Resenärerna skiljer på vardagen hemma i Sverige och den tillvaro som inträder under resandet. Känslan av frihet infinner sig under resandets gång när vardagens krav och måsten inte längre är lika påtagliga. När intervjupersonerna är hemma känner de sig låsta i det inrutade. Definitionen av frihet är att intervjupersonerna känner sig levande. Friheten under resan är att kunna vakna upp och göra precis det som de känner för. Det levande handlar i sin tur om att det känns som om att de gör någonting unikt och spännande. Intervjupersonerna vill uppleva och upptäcka världen samt skapa sig en uppfattning om hur det faktiskt är och inte bara läsa om det. Det är svårt för informanterna som reser att hitta det ovanliga i den inrutade basen som en av informanterna beskriver med nedanstående citat; *Det är där ute som allting "händer", inte här i det inrutade vardagslivet (Mark).* Det kan liknas vid det som Andersson-Cederlund skriver i sin avhandling, för att en frihetskänsla ska uppnås och bli extraordinär så behöver det statiska, förutsägbara och bestämda minimeras (1999:28). Studien visar att det är en stark drivkraft i sig att vara nyfiken, nyfikenheten är nyckeln till att nå frihetskänslan. Att vara på plats i världen och se hur världen ser ut och hur människor har det istället för att bara få intryck via tv eller genom att andra människor pratar om det. Men vad händer om resan blir till vardag? Samtalen med intervjupersonerna indikerar på att resandet är mer än bara en paus från vardagen hemma då de åker i väg gång på gång och är borta längre perioder. En av intervjupersonerna beskriver en viss oro för sitt framtida resande och för den tomhet han känner när han kommer tillbaka till Sverige. Eftersom hans vardag snarare är att

vara på resande fot så infinner sig en liknande känsla inför en resa och att överbrygga den kräver allt svårare resmål.

”Idag känner jag mig mer likgiltig för att komma hem. Tyvärr närmar jag mig den känslan inför en resa också. (...) Det just därför jag väljer att resa till svårare och svårare platser” (Leo).

Dessa tankegångar som skildras ovan har i liknande form även presenterats i tidigare forskning av Cohen där han för in livsstilsbegreppet i individuella resandet. I likhet med Cohens studie så har Leos resande utvecklats till att ha tagit ett kliv bort från traditionell backpackingkultur då hans resande är mer än bara ett avbrott i vardagen utan hans liv är resandet. En förutsättning för att han överhuvudtaget kan resa så mycket och så länge beror att han på senare år lyckats finansiera sitt resande via sponsorer som bidrar med t.ex. dyrare utrustning. Det bidrar oundvikligen till ett scenario där gränsdragningen mellan vardag och det ”fria nuet” suddas ut. För med resandet som livsstil följer även vissa yttre krav som till viss del påminner om det i samhället hemma. Det handlar om att upprätta en bild och tillfredsställa, dels sponsorer, dels bloggföljaren, samt att upprätthålla den identitet man skaffat sig och rollen som äventyrlig långtidsresenär. Giddens ger en beskrivning att om man håller fast vid en viss sammanhängande livsstil så kan det också bidra till att minska ångesten (1991:217). Livsstilen är en del senmodernitetens tvång och kan förklaras som en rad standardiserade praktiker som har betydelse för en persons identitetsskapande (ibid:102). Just Leo och i likhet med flera av de andra intervjupersonerna kände de sig nöjda med valet att resa. Det är en förklaring till varför t.ex. Leo hänger fast vid reselivsstilen som karriär. Vad det empiriska materialet visar på är att friheten uppnås bäst i kontrast till det vardagliga. Om en resenär håller fast vid en speciell reselivsstil bidrar det även till en utmattning av frihetskänslan. Det är en balansgång att kunna kombinera sin största hobby med det som hör vardagen till.

5.2 Äventyrets lockelser

Att uppleva äventyr är det andra genomträngande grunddraget som resenärerna framhåller som en essentiell drivkraft. En del av friheten handlar om sökandet efter äventyret och att finna platser som man inte hade kunnat föreställa sig att man skulle kunna resa till. Under intervjuerna framkom det att alla försöker att ta sig bort från platser där turismen är alltför synlig. Denna aspekt är även någonting som Andersson-

Cederlund nämner i sin rapport att resandets rörelsemönster i form och flöde. Hon tar upp ett förtydligande exempel;

När en äventyrlig upplevelse blir så vanligt förekommande att den blir ett allmänt erfarenhetsgods hos en viss grupp av resenärer, har den formaliserats i så hög grad att den förlorat sin äventyrlighet (1999:29).

Vidare beskriver hon att formalisering av en särskild upplevelse gör att resenärerna styrs mot andra upplevelser som de anser vara det fulländade äventyret. Ställningstagandet gäller även för de resenärer som jag intervjuat. Informanterna klättrar allt eftersom över högre trösklar för att nå dit de vill. Forskaren O 'Reilly skriver också om backpacking och att den gått till att bli mer mainstream och accepterade (2006). Resenärerna strävar hela tiden efter att nå en ny nivå i sitt resande. De startar med nybörjarresan i Australien till cykelresa bland bergen i mellanöstern eller öknen i Afrika. För att bevara en viss fasad måste vissa uppoffringar göras. T.ex. är resenärerna ute och reser allt längre perioder, och/eller använder sig av alternativa färdmedel så som kanot eller cykel. Dessa medel kan liknas vid en statussymbol och teckenutrustningen symboliserar bilden av en upptäcktsresande resenär. Genom utrustningen bidrar de också till att upprätthålla en bild och känsla av den äventyrliga resan och den äventyrliga resenären vilket är en del av identitetsskapandet. Goffman skriver att individen gör olika uppoffringar för att bevara en fasad och använder individen bara utrustningen rätt kan det bidra till att försköna eller förtydliga ens framträdande (1959:40).

5.2.1 Det unika äventyret och primitivitet- motsatt det moderna

Intervjupersonerna visar som i punkt 5.2 en samstämmighet när det handlar om resans äventyrlighet. En viktig del av resandet är strävan efter att hitta det unika, det orörda och det naturliga. Den aspekt som är mest framträdande är bilden av det primitiva och kontrasten mot det samhälle som intervjupersonerna själva lever i hemma. Det är en avklädd turistscen som blir föremål för den fria resenären. En av intervjupersonerna belyser det ganska enkelt med en upplevelse hon fick när hon befann sig ensam på Sri Lanka.

”Det var så otroligt vackert, det var så lite bebyggt och jag tänkte går det ens att hitta sådana här platser, jag kände att jag hittat en gömd pärla (...)men det var så lite byggt att man faktiskt kunde se någonting genuint med ett land från början innan det har blivit någonting för att behaga turister. Jag tror att det här är ett land som kommer skjuta i höjden om några år (Eva.)

Citatet ovan belyser strävan efter att hitta det unika och ursprungliga med ett land och dess natur och egenskaper. Precis som Cederlund-Andersson beskriver i hennes avhandling är det viktigt för resenären att se mark som ännu inte har blivit förstörd och att man bör åka till en plats innan det är för sent. Precis som hon beskriver är det naturen snarare än kulturen som bidrar till resans unicitet (1999:63). Det är viktigt för resenärerna att uppleva spänning och att besöka platser dit inte så många andra ”vanliga” turister eller t.o.m. ”vanliga” backpackers åker. Detta beror på hur individerna identifierar sig själva och hur de skapar sin identitet genom resandet. En av intervjupersonerna beskriver backpacking i Sydostasien som *avancerat charter (Emil.)* Beskrivningen ger en känsla av en plats som är totalt exploaterad och välorganiserat. Cederlund-Andersson beskriver detta som en ”mättnad” och det finns inget unikt längre (ibid: 68). Med erfarenheten kommer också strävan att försöka se mer av det unika. Identitetsskapandet sker således hela tiden, genom att det är en process som skapas i relation till sin omgivning och i interaktion mellan individer så har de fria resenärerna distanserat sig mot charterturisterna. Genom att komma nära naturen och även närmare lokalbefolkningen så skapar man sig identiteten i relation till det andra, för som Giddens skriver så är det emotionellt godtagbart att självidentiteten påbörjas då man således lär sig vad man inte är (1991: 55). För att kunna ta del av äventyr och hitta det unika så förutsätter detta att resenärerna utmanar sig själva och tar sig över svårare barriärer.

5.3 Att leva i nuet- kontroll över tiden

Empirin antyder att samtliga intervjupersoner upplever svårigheter med att leva här och nu när de är hemma. Resandet bidrar till att skapa en känsla av lugn och att man kan njuta av tillvaron. Intervjupersonerna berättar att när de reser så lever de mer i nuet vilket också innebär att de är mer bekymmersfria i sitt förhållningssätt till livet. Genom att resenärerna skapar sin egen klocka som inte är styrd efter övriga yttre omständigheter, som t.ex. att passa tid till ett arbete inger det en känsla av att under resans gång få leva i nuet. Följande citat belyser detta; *Och man lever mer i nuet också. Man lever nu, direkt. Det är inte så mycket att oroa sig för (Jan).* För att förtydliga citatet kan det förklaras m.h.a den reflexiva identitetens självförverkligande. Giddens tar upp nuet som en del av självförverkligandeprocessen som innebär att individen tar kontroll över tiden. Det verkar vara en förutsättning för att individen ska uppnå en fulländad känsla av ett välbefinnande att vara i nuet och

leva fullt ut. Även om framtiden i den senmoderna epoken inbjuder till en rad möjligheter så skapar det ett tvång till struktur och beroende av tid där framtiden alstrar en oro (ibid:96f). Kontroll över tiden yttrar sig också i hur intervjupersonerna använder sig av all tidsrum till sin befogenhet. En av informanterna citerar Boye och får här symbolisera att uttrycket ”att leva i nuet” är viktigt hela tiden, även i rörelsen. *Det är vägen som är mödan värd, som Boye skrev (Leo)*. En annan intressant aspekt som belyser identitetens förändring är att resenärerna har en samlad känsla över att komma hem till Sverige. De anser sig ha utvecklats och lärt sig så mycket att det blir svårt att komma hem. Eva beskriver det så här; *Speciellt en gång när jag kom hem. Allt stod verkligen still (...)det kändes så otroligt konstigt, det var som ett parallellt universum där jag aldrig fanns (Eva)*.

5.3.1 Spontanitet och planering i relation till nuet

Hur intervjupersonerna ser på planering och spontanitet råder det vissa oenigheter om och i vissa fall ger de även dubbla budskap vilket enligt Giddens är ett tydligt tecken på senmodernitetens ambivalens (Giddens:1991). Det går att urskilja att med åldern (eller snarare ju äldre man blir, desto mer resefarenhet och komplicerade resor som kräver lite mer struktur) blir planeringen i resandet viktigare. Det blir viktigare för resandet då det blivit mer avancerade äventyr och för att de vill få ut så mycket som möjligt av tiden som citatet nedan visar. *Att slösa dagar och inte riktigt veta vad man vill är inget att föredra enligt mig. Då har jag misslyckats med min resa (Peter)*. En av intervjupersonerna beskriver dilemmat lite mer med följande citat: *Det är svårt att vara spontan när man befinner sig i ödemarken (...)Du måste fortsätta, belöningen kommer efteråt*. Leo fortsätter med att berätta att planering vid backpackerresor oftast är överdrivna. *”ett nybörjarmisstag helt enkelt - det, eller så måste du jobba med dina kontrollbehov” (Leo)*. Detta är hans åsikt grundat på erfarenhet. Leo har nått en medvetandenivå som tydligt visar hur kunskapen konstitueras (jfr Giddens, 1991). Dock så pratar både Mark och Leo som rest och backpackat större delen av sitt vuxna liv att de trots allt rekommenderar spontaniteten för den gemene backpackern. Planeringen blir nödvändig men är för vissa även en kul aktivitet då de ser fram emot den kommande resan. Spontaniteten är en drivkraft i sig som nästa citat visar.

”Det är spontanitet som jag gillar när jag reser. Man kan gå ut en kväll och den kan sluta hur som helst. Hemma så vet man ska göra. Då har man en To-do-lista på vad man ska göra när man vaknar” (Sam).

5.4 Oro och framtid- resan som tillflyktsort

Det råder en viss diskrepans om intervjupersonernas tankar om oro i relation till resandet och framtiden. Tankar om framtiden beskrivs av några intervjupersoner som betungade. Det är enligt Giddens en del av den existentiella ångesten då det helt enkelt kan ses som ett karaktärsdrag i senmodern tid (jfr Giddens:1991). Resan bidrar till att behålla en i nuet som beskrivits i tidigare avsnitt. Men det innebär också att beslut förskjuts till framtiden och att det inte är något som är lönt att tänka på pga. att det orsakar stort lidande hos vissa av resenärerna. Att backpacka och resa innebär en förflyttelse varvid individen är i ständig rörelse. Resans enkelhet och tillfredställande natur kan stilla den ångest som infinner sig hos intervjupersonerna när de konfronteras med existentiella frågor och skyldigheter. Det fria resandet gör det lättare för resenärerna att undvika beslutstagande som kan ses som avgörande för ens framtid. I samtalet med Adam när vi diskuterar hans syn på att resa i förhållande till framtidsutsikter så belyser han det som Giddens beskriver som en del av den reflexiva identitetens dilemma;

”Jag upplever varje gång jag börjar funderar på någonting som inte redan ÄR så skapar det bara förvirring och psykologiskt lidande. För att man försvinner bort från stunden. Du är uppe i huvudet och du vet inte vad du vill. Det tar upp för mycket energi. Det är inte lönt att blicka in i framtiden, det är inte lönt att planera någonting” (Adam).

Det fria resandet underlättar det för resenärerna att hantera ångest då resan erbjuder en tillflykt till nuet, bort från den ambivalens och enorma rastlöshet som många av intervjupersonerna känner. En annan sida och del i att förskjuta beslut till framtiden är Leo som idag inte anser att han har ett traditionellt hem av en speciell plats eller lägenhet. *Jag har inget hem för tillfället. Det är en framtidsgrej, för mig (Leo).* Han ser således inte platsen i Sverige som ett hem då han är där för att tjäna pengar inför nästa resa. Intervjupersonernas känslor och tankar om det fortsatta resandet uppfattas lite olika mellan de intervjuade, men vad som går att urskilja är en viss ambivalens. De vill gärna fortsätta resa och ta dagen som den kommer men samtidigt känner och tänker de att man kanske borde och (eller vill) stadga sig och skapa sig en fast punkt, leva med familj, hus och arbete som de trots allt ser som en trygghet. (Diskussionen kring detta ämne var särskilt svårt för några av intervjupersonerna). Alla vill fortsätta resa men oroar sig över hur mycket de kommer kunna resa. Som Sam uttrycker;

”Det är en oro att jag ska träffa någon, så att man blir fasthållen. Det låter kanske konstigt men det är sant. Det är en effekt av resandet. Dels det att man inte kan resa själv dels att man binder upp sig med saker och barn, det blir mindre pengar kvar till att resa” (Sam).

Inställningen går att koppla till Giddens resonemang om tillit, tvång och abstrakta system och senmodernitetens ambivalenta natur. Det fria resandet inger en rofylld och spännande tillvaro. Som flera av dem uttrycker är resandet förenat med lycka så länge aktiviteten upplevs som sådan. Det fria resandet dämpar den ångest som intervjupersonerna har och som infinner sig när individens ställs inför sin existentiella skyldighet (ibid:91). Resandet blir på så vis en metod som intervjupersonerna använder sig av för att hålla distans till dels karriärsväl och/eller förhållanden. Resandet gör så att intervjupersonerna inte konfronterar ambivalensen utan väljer helt enkelt att undvika väsentliga beslut som kan komma att påverka deras framtid. En annan sida av orosmyntet grundar sig också i önskan om att vilja ha mer. Empirin visar på att resandet föder en mersmak. Några av intervjupersonerna säger sig redan ha hamnat där medan andra befinner sig i något som kan liknas vid ett vägskäl eller vid en övergång ”rites of passage”. Resenärerna likställer resandet vid ett beroende, så här sa en av informanterna när jag frågade om han tänkte resa mer efter denna Sydamerika-vistelsen. *”AFRIKA! Jag har redan börjat tänka på nästa resa. Så var det förra långresan också. Det är lite som en drog. Har man väl börjat med resandet så blir aldrig mätt” (Jim).* När samtalet fortsätter kring temat så kommer det fram att det finns en viss ambivalens även där. Intervjupersonen ser möjligheterna och omfamnar dessa, han vill kombinera jobb, studier, resa och förhållande. Den oro som infinner sig är hur det praktiskt ska gå med alla självförverkligande planer när man har när man nyss gått in i ett förhållande. Sedan har vi en av intervjupersonerna som funnit ett lugn som skiljer sig gentemot de andra resenärerna. Han har insett att det inte går att få allt utan har mött sin nuvarande partner halvvägs. Resandet är en stor del av hans liv men har funnit en inre ro med både vardagen och sin största hobby. *Det blir en balansgång igen. Vad man prioriterar (...) så får man trappa ner lite grann och mötas på mitten (Emil).*

5.5 Det fria resandet- en personlig expedition

Giddens skriver att modernitetens reflexivitet sprider sig ända in i individens innersta själv. Det bidrar till att identiteten blir till ett reflexivt projekt som speglas av viktiga

övergångar i en individs liv som kan benämnas vid "rites of passage" (1991:45). Övergångar har varit tydliga hos de intervjupersoner som tagit en paus från studier eller liknande till förmån för resandet. Hos samtliga intervjupersoner råder det en samstämmighet när det gäller resandets betydelse för den personliga utvecklingen. Några exempel på detta är att resenärerna dels har lärt sig att vara mer öppna och sanna mot sig själva när det gäller att veta vad de vill och inte vill. Resandet har även hjälpt intervjupersonerna till bättre självförtroende och självkänsla. För vissa av intervjupersonerna så har resandet förändrat hela deras syn på hur de vill leva sina liv. Linn berättar att hennes resor i Sydamerika och Sydostasien bidrog till att hennes liv drastiskt förändrades. Hennes identitet visar skepnad av modern reflexivitet och resandet ledde till viktiga övergångar i hennes liv, citatet nedan visar på en sådan övergång och hennes reflektioner speglar senmodernitetens drag och dess inverkan på identiteten (ibid:45).

"Man inser faktiskt inte hur stressad man är förrän man ger sig iväg och träffar andra människor som får en att tagga ner. För det är verkligen karriärshets här i Stockholm " (Linn).

Resandet i senmodern tid innebär både möjligheter och risktagande. Det Linn beskriver är att hon bryter med det som varit och intar en ny handling. Resandet kan således beskrivas som ett medel för att orka och klara av att hantera pressen och ångesten över karriären (jfr Ibid:92). Den personliga utvecklingen är en process men det är mer än så, det hela syftar till att bilda en positiv identitetskänsla. Resandets erfarenheter genomsyrar det som individerna gör och hur de tänker. Intervjupersonernas tankegångar om karriär och förhållande visar här på olika sätt hur identiteten under senmodernitetens villkor konstrueras och där personliga och sociala förändringar kan kopplas ihop. Citatet nedan belyser en del av identiteten som ett reflexivt projekt då vi inte har en statisk identitet, utan vi blir någonting som vi gör oss till (ibid:94f). *Jag är en produkt av mitt eget resande och mina erfarenheter från vägarna genomsyrar så gott som allt jag gör och hur jag tänker* (Leo). Det fria resandets personliga expedition visar hur nybörjarresenären utvecklas och socialiseras och lär sig hur man ska bete sig.

"Första resan när jag reste själv så utvecklades jag enormt inom det sociala. Man var tvungen att prata med nytt folk (...) jag lärde mig hur man ska undvika pinsamma situationer som kan uppstå ibland när man träffar nya folk" (Jim).

Genom att släppa på fasaden bidrar det till att individen genomgår flera förändringar. De upptäcker nya saker om sig själva och lär sig vem de vill och inte vill vara.

”Man får en ny roll lite grann (...) Du tar chansen att utveckla dina sidor mer, för du träffar nytt folk hela tiden, det är ingen som vet vem du är. Många andra som är hemma. De kanske inte är fast, de kanske trivs jättebra men dem är ändå där i en roll. Jag tror folk vågar öppna sig mer när man kommer bort. Ta fler risker, våga mer, öppna sin personlighet” (Jan).

Beskrivningen visar att när man är hemma är man mer fast i en roll där man inte kan vara sig själv i samma grad. När de åker iväg öppnar resenärerna upp sig mer. De lämnar hemmet och vågar vara sig själva och utforska sitt inre. Intervjupersonerna ger olika skildringar när de beskriver mänskliga möten under resan. De upplever resandet som en befrielse för sin egen person och utveckling då spelreglerna förändras och fasader luckras upp och de anser sig vara mer öppna. Även en motsatt sida beskrivs av intervjupersonerna. Den sidan innebär att det inte spelar någon roll att du åker bort till andra sidan jorden eftersom att mänskliga möten kräver en glad mask när de träffa nya människor. Följande citat beskriver ovan resonemang; *För man måste ändå andra gången man ses visa vem man är från sin bästa sida. För det är någon som inte har någon aning om vem man är (Eva).* Intervjupersonerna visar en gemensam bild över hur backstageregionerna följer med även under resan. Mötet med publiken är krävande på så vis att man ständigt måste vara glad när man träffar nya människor. Då är det skönt att ta ett steg till den bakre regionen för egen tid. Väljer vi att se backpackersscenen som ett framträdande frontstage så tar resenärerna även med sig backstageplatsen. Goffman skriver att den bakre regionen (backstage) är en plats där individen kan klä av sig sin fasad och sluta framträda med vald rollgestalt (1959:102). Intervjupersonernas beskrivningar om mänskliga möten gestaltas på olika sätt men citatet ovan belyser det faktum att en del av vardagen tar man med sig hemifrån även vid resandet. Intervjupersonen berättar om att det ibland kan vara krävande att träffa nytt folk hela tiden under resan då man befinner sig på resande framfart. Hon lyfter fram att det är viktigt att ta kontakt med andra människor (andra resenärer eller lokalbefolkning) under resans gång men att det samtidigt är lika viktigt att vara ensam där man får ro och kan slappna av när de inte orkar träda in i en roll som kräver mycket och som kan komma att påverka kunna påverka en framtida relation.

5.5.1 Att bli sig själv- den reflexiva identiteten

En del av hela den personliga resan som informanterna beskriver handlar om att hitta sig själv. Intervjupersonernas resor har utmanat resenärernas inre tankar om sig själva. För vissa av intervjupersonerna har resorna inneburit livsavgörande val. Alla har de kommit olika långt med att besvara frågan ”Vem är jag”. Åldern spelar roll, då intervjupersonerna genom åren och tiden byggt eller stärkt sin identitet. Adam beskriver ett scenario när han insåg att han ogillade den person som han var och bestämde sig för förändra sig själv. Följande citat beskriver den process och insikt som han skaffat sig.

”Man får liksom någonstans fråga sig, vilken typ av människa man vill bli (...) Jag menar om du vill bli basketproffsspelare så kanske du inte ska hänga med en fotbollsspelare för de har ingen aning om hur man spelar basket, de vet bara hur man spelar fotboll. De kommer inte kunna lära dig” (Adam).

Ett sätt ”att bli sig själv” infinner sig när resenären upplever rollen som man framställer och lever genom inte upplevs som sann mot sig själv. Citatet förtydligar även identitetens autenticitet. Det krävs en viss personlig utveckling för att upptäcka och handla utifrån självkunskap och som Giddens skriver ” att kunna lösgöra självet från det falska självet” (1991:99). Diskussionen kan sedan ledas vidare till Giddens tillitsbegrepp ontologisk trygghet. I ett ”vanligt” framträdande så hanteras rollen så att den överensstämmer med individens biografiska skildring, ju mer framträdandet fungerar ihop med berättelsen ju större känsla av ontologisk trygghet. Det som Adam upplever vid sina framträdanden på backpackerscenen är att han känner att rollen känns påklistrad och falsk och har blivit en rutin som han känner sig väldigt obekvämt i (jfr, ibid, 1991). Observationen påminner om Noys resultat om backpackers som performers då deras självförverkligande sker inför en publik. Situationen går även att koppla till Goffmans begrepp om *self-distantiation*. Genom att interagera med andra resenärer uppmuntras processen att hitta sig själv och det är i det skedet som resenären inser om de är sig själva eller inte (jfr ibid:76).

6 Slutdiskussion och sammanfattning

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka det fria resandet och hur resandet bidrar till identitetsskapande i en senmodern era. De frågor som har diskuterats har handlat om resenärernas drivkrafter och motiv till resandet samt hur dessa har påverkat konstruktionen av identiteten och mening.

För att summera resultatet så betyder resandet enormt mycket för resenärerna. Under resans gång har intervjupersonerna genomgått en rad förändringar som kommit att påverka deras liv. Den senmoderna tiden inbjuder till en rad möjligheter och en av dessa möjligheter är att kunna ägna sig åt det fria resandet och backpacking. Längtan efter frihet är en drivkraft som samtliga intervjupersoner anser vara den viktigaste orsaken till resandet. För vissa resenärer har resandet blivit mer som en vardag snarare än ett avbrott från den, vilket även Cohen beskriver som att resandet formas till normalitet snarare än ett avbrott. Detta de-differentierade fenomen gör resan till ett karriärsval. Intervjupersonerna resonerar som så att frihetskänslan uppstår i kontrast mot det förutsägbara som infinner sig i vardagen.

En annan aspekt kring resandets betydelse och drivkrafter är kopplat till nuet. Det innebär för resenärerna att man har kontroll över tiden och själv kan bestämma över tiden, det finns inget schema eller rutiner. Det finns också en längtan efter att uppleva ett äventyr och se det unika och orörda samt mötet med det lokala i kontrast till det moderna hemmavarande. Resultat som även liknas vid Eldsrud och Andersson-Cederlunds verk om det extraordinära och resandet som kontroll av tid. Alla dessa ingredienser har bidragit till individernas personliga utveckling där resan har blivit vägen för att hitta sig själv. För de resenärer som jag intervjuat är resan en viktig del i deras identitetsprocess.

Vad har då frihet och sökandet efter det ultimata äventyret att göra med identitetsskapandet? I uppsatsen analyseras identitetens formbarhet i en senmodern tid. Giddens beskriver det senmoderna samhället där individen ständigt utsätts för risker och möjligheter som individen behöver ta ställning till (1991). Backpackingresan eller som jag föredrar att benämna resandet i den här studien ”det fria resandet” är en möjlighet som individen omfamnar som en del i sin personliga utveckling. Det fria resandet innebär en enorm möjlighet till självförverkligande och att hitta sig själv. Resandet som för de intervjuade resenärerna pågår i flera månader eller för de flesta i flera år blir resandet till en senmodernistisk terapiform. Resandet blir till en självhjälpsguide då den enskilda individen erbjuds lite support.

Den förändring identiteten genomgår är en del av det Giddens kallar, reflexivt projekt. Individernas fria resande visar på betydelsen av det individuella självförverkligandet.

Identifieringsskapandet sker i form av en process där insikter och erfarenheter bidrar till att individerna finner sig själva. Den senmoderna andan visar sig även i form av möjligheternas tankesätt, att man är fri att välja vem man vill vara. Det är upp till individen att skapa sig själv och sin identitet. Du är inte fast i traditionella ramar där din framtid redan är utstakad. Under resenärernas olika resor kommer de i kontakt med en mängd andra människor, både turister och lokalbefolkning och det är under framträdandet som resenären lär sig och kommer underfund med vem hon eller han vill vara. I samtalet med andra eller när resenärerna observerar lokalbefolkningen leder det till viktiga övergångar där resenärens identitet tar en ny skepnad.

Att leva i nuet innebär ett sätt för resenärerna att ta kontroll över en tid som annars tenderar att skena iväg. Att resenären känner att hon eller han kan vara i nuet är en del av den reflexiva identitetens självförverkligande. I nuet blir resenärerna det hon/han vill vara. Resenärerna är eniga om att de känner att tiden stått stilla hemma medan de varit borta. Med stilla innebär att resenärerna anser sig ha upplevt och utvecklats så mycket att de får omställningsproblem när de kommer hem. Resenärernas långa resande har gjort att identitetens förändring har gjort att de känner sig som nya klokare människor som vet hur världen funkar medan vänner och bekanta hemma lever i en roll och står kvar på samma plats och stampar. En annan betydande del i uppsatsen handlar om att identiteten formas i relation med andra resenärer och i möten mellan människor. Även om resenärerna öppnar upp sig mer och lämnar fasaden hemma blir ändå resescenen ett skådespel där resenärerna under framträdandet behöver upprätthålla en glad mask för att kunna knyta kontakter. Att leva i ett samhälle där individen självmant ska åta sig ett projekt och vara sin egen chef blir beslutsprocessen ett svårhanterligt moment i individens vardag. Resan kan ses som en flykt från vardagens inrutade system men även som en väg till självhjälp då intervjupersonerna beskriver sina långtidsresor som en personlig resa där man utvecklas, lär sig nya saker och framför allt lär sig vem man är eller snarare vem de vill vara. För de resenärer som jag intervjuat betyder resandet allt och jag låter nedanstående inledningscitat avsluta resans betydelse. *Den dag jag slutar resa är förmodligen samma dag som min begravningsentreprenör slår igen kistan (Peter).*

6.1 Vidare forskning

Det skulle vara intressant att se mer forskning som relateras till klass. Mitt empiriska material hade inte tillräckligt med information om klassbegreppet för att kunna diskutera detta. Cohens begrepp Drifter anser jag lever kvar i dagens långtidsresande då flera av de jag pratat med faktiskt inte har ett ”riktigt” hem. Beror resandets stil och val av resmål på klasstillhörighet? Det skulle vara intressant att se mer på hur individen beroende på klass ser på sina egna valmöjligheter att gestalta vilken typ av långtidsresa som de vill utföra. Det empiriska material jag insamlat visade på några sådana kopplingar men då det inte tillhörde avgränsningen till uppsatsen lät jag den aspekten vara. Även den primitiva aspekteten av resandet är intressant då det ställs mot senmodernitetens egenskaper. Långtidsresan blir mer och mer ett kliv bort från de krav som ställs på individen. Jag ser gärna mer forskning som berör just denna aspekt. Ytterligare en intressant utgångspunkt är sociala mediers inverkan på resandet och individens bekräftelsebehov. Det hade även varit intressant att undersöka mer om sociala mediers betydelse. Genom att använda sociala medier uppfyller resenären ett bekräftelsebehov, det är ytterligare en aspekt som hade varit givande att studera mer ingående. Varför väljer vissa resenärer att isolera sig i stor utsträckning som möjligt och vissa resenärer att publicera bilder och text regelbundet?

7 Källförteckning

7.1 Tryckt litteratur och artiklar

Alasuutari, Pertti, (1995), *Researching Culture; Qualitative method and cultural studies*, SAGE Publications Ltd London

Andersson Cederholm, Erika, (1999), *Det Extraordinäras Lockelse: Luffarturistens Bilder och Upplevelser*, Lund: Arkiv Förlag

Blom, Thomas & Nilsson, Mats, (2005), *Turismens historia och utveckling*, Malmö; Liber AB

Chaim Noy, (2010), *Performing identity: Touristic narratives of self-change*, Text and Performance Quarterly, Vol. 24, No. 2, april 2004, pp.115-138

Chaim Noy, (2004), *This trip really changed me: Backpacker`s Narratives of Self-Change*, Annals of Tourism Research, Vol, 31, No.1, PP. 78-102

Cohen, Scott, A, (2011), *Lifestyle Travellers: Backpacking as a Way of Life*, Annals of Tourism Research, vol 38, No.4,pp.1535-1555

Crang, Mike & Cook Ian, (2007), *Doing Ethnographies*, London; SAGE Publications Ltd

Cohen, Scott, (2010), *Reconceptualising Lifestyle travellers: Contemporary "Drifters"*, Diekmann Anya & Hannam Kevin, *Beyond Backpacker Tourism-Mobilities and Experience*, red, s.64-84, Short run Press LTD

Elsrud, Torun, (2004), *Taking Time and Making Journeys: Narratives on Self an the Other among Backpackers*, Lund Dissertations in Sociology 56. Lund: Dept. Of Sociology, (Sociologiska institutionen), Univ. ISBN 91-7267-1664-5

Giddens, Anthony, (1991), *Modernitet och självidentitet: Självet och Samhället i den Senmoderna Epoken*, Göteborg: Daidalos AB

Giddens, Anthony, (1994), *SOCIOLOGI 1*, Lund, Studentlitteratur

Goffman, Erving, (1959), 3: uppl. *Jaget och Maskerna: En Studie i Vardagslivets Dramatik*, Kristianstad: Kristianstads boktryckeri AB

Kvale, Steinar, (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund, Studentlitteratur

O'Reillys, Camille, Caprioglio, (2006), *From Drifter to Gap Year Tourist: Mainstreaming Backpacker Travel*, Annal of Tourism Research, Vol.33, No. 4, pp. 998-1017

Svensson, Per-Gunnar & Starrin Bengt (red.), (1996), *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Lund, Studentlitteratur

Trost, Jan, (1993) upplaga 3, 2005, kvalitativa intervjuer, Lund: Studentlitteratur

7.2 Elektronisk källa

<http://www.reklammusik.se/arkivet/10364/>

8 Bilaga Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

1. Hur gammal är du?
2. Vad har du för sysselsättning?
 - trivs du/trivs du inte?
 - Varför?
3. Vad har du för utbildning som högst?
4. Hur ser din familjesituation idag och hur såg den ut när du växte upp?
5. När började du resa?
6. Reste du mycket när du var liten?
7. Hur många länder har du besökt?
8. Hur länge har du varit borta?
9. Hur ofta reser du?
10. Planerar du en ny resa?

Resandet- (drivkrafter)

- Om du tänker tillbaka, vad var det som fick dig att åka iväg på den här/dessa resor?
- Vilken/vilka har dina drivkrafter varit?
- Vad motivera ditt resande? Vilka olika anledningar har du haft för ditt resande?
- Vad är det som avgör vilket resmål du väljer?
- Om du får välja fritt, vart önskar du att du kunde resa dig?
- Ser du några hinder med detta?
- Vad är det bästa med att resa?
- Vilka typer av resor föredrar du? Natur, kultur, studie, relax osv (varför? På vilket sätt, förklara, menar du så här)
- Hur bor du på dina resor? Vad är det gör att du väljer ett visst boende inför dina resor?
- Planerar du dina resor eller är spontanitet genomgående för resandet? Varför?
- Vad betyder resandet för dig?

Socialt umgänge- (drivkrafter)

- Reser du själv eller tillsammans med någon? Eller både och? Vad föredrar du?
- Varför föredrar du att resa ensam/respektive tillsammans med någon?
Fördelar/nackdelar
- Har du kontakt andra människor under din resa? Turister, lokalbefolkning?
- Hur ser du på vänskap och nya bekantskaper under ditt resande? Vad tillför dessa människor i ditt liv?

Välmående och resa (drivkraft)

- vad anser du vara ett hem, vart bor du? Eller snarare var känner du dig som mest hemma?
- Hur mår du när du reser jämför när du är hemma?
- vilket är den största skillnaden för hur du känner, tänker, mår? (hemma kontra resa)

Återkomsten

- Hur mårde du när du kom hem? Vilka känslor infinner sig? (glädje, sorg, ångest, mm?)
- Hur skulle du vilja säga att resandet har påverkat dig som människa?
- Vilka erfarenheter och insikter har du fått? (bra som dåliga)
- Vad är det mest positiva med resandet?
- Finns det något som du inte gillar med resandet?

Planering och framtid

- Kommer du fortsätta resa?
- Vart planerar du att resa i framtiden?
- Är du orolig för framtiden?
- Har resandet påverkat ditt liv till att ta en speciell riktning?

Resor och sociala medier och synlighet (drivkrafter- image)

- Använder du dig ofta av sociala medier?
- Hur ofta och vilka?
- Besöker du ofta forum som t.ex. backpacking.se, vagabond mm?
- Har du haft en reseblogg? (Varför? Instagram? FB? Syftet med det? (synlighet, image, bekräftelsebehov, kontakt med familj?)
- Anser du själv att påverkas den reklam som har resor som budskap?